

УДК 331.101.262:334.7

Карпенко А.В.¹, Карпенко Н.М.²

¹ д.е.н., проф. НУ «Запорізька політехніка», директор ГС «Запорізький кластер «ІАМ», Україна

² к.держ.упр., доц. НУ «Запорізька політехніка», Україна

ІННОВАЦІЙНЕ ЛІДЕРСТВО В СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

У ХХІ столітті глобальні економічні зрушення дедалі більше залежать не від природних ресурсів чи виробничих потужностей, а від здатності країн впроваджувати інновації та формувати середовище для постійного оновлення. Відтак, інноваційне лідерство виступає не лише індикатором технологічного прогресу, а й визначальним чинником національної конкурентоспроможності, адаптивності та стійкості в умовах турбулентного розвитку.

Сучасна наукова думка подає інноваційне лідерство через низку підходів: системний, екосистемний, інституціонально-поведінковий та культурологічний. Зокрема, Р. Аднер розглядає його як результат злагодженої взаємодії акторів інноваційної екосистеми [1], М. Мащукато наголошує на ролі держави як «місійного лідера», що стратегічно спрямовує інновації [2], а Б.-А. Лундвалл виводить лідерство з ефективності національної інноваційної системи [3]. Тобто інноваційне лідерство ґрунтується не лише на питанні інвестицій у R&D чи кількості патентів, а залежить від ефективності інноваційної екосистеми, сформованій здатності взаємодіяти у відкритому міжгалузевому середовищі, мотивації розвитку культуру довіри, креативності та підприємництва.

Узагальнення теоретичних поглядів та практичного досвіду щодо інноваційного лідерства, на нашу думку, дозволяє його розглядати не як

абстрактну концепцію, а як реальний інструмент трансформації середовища. Ключовим фактором прориву у сучасному світі стає не лише технологія, а здатність об'єднати зусилля академічної спільноти, бізнесу та органів влади в єдину інноваційну екосистему, засновану на довірі, відкритості та кооперації. Саме на стику між знанням і виробництвом, між локальною ініціативою та глобальним мисленням народжується інноваційне лідерство нового типу.

У цьому контексті інноваційне лідерство варто розглядати як здатність не тільки продукувати новачки, а й створювати архітектуру взаємодії між різними гравцями – від університетів і стартапів до муніципалітетів і кластерних організацій. Інноваційне лідерство – це системна здатність країни створювати, впроваджувати та масштабувати інновації на рівні державної політики, науки, бізнесу й суспільства.

Країни-лідери – США, Швейцарія, Південна Корея, Ізраїль, Фінляндія, Китай – демонструють різні, але однаково ефективні моделі інноваційного лідерства. США вирізняються ринковою децентралізацією, венчурною підтримкою та стартап-культурою. Південна Корея і Китай – приклади стратегічної мобілізації державних ресурсів. ЄС формує регіональні та кластерні мережі з фокусом на сталість і кооперацію, Фінляндія демонструє модель інновацій, засновану на довірі, освіті та соціальному капіталі, а Ізраїль поєднує мілітаризовану підготовку кадрів з венчурною підтримкою та міцною академічною базою. Ключовим є наявність інноваційної культури, толерантності до ризику та підтримки підприємництва [1; 2; 4].

Однією з ефективних форм організації інноваційної діяльності виступає кластер. Кластери в межах інноваційних екосистем сприяють інтеграції бізнесу, науки, влади та громадянського сектору, забезпечуючи ефективну координацію, доступ до знань, трансфер технологій та зменшення трансакційних витрат. Їх роль є особливо актуальною для країн, що формують власну модель інноваційного розвитку, зокрема для України [4; 5].

Україна має значний науково-технічний потенціал, проте зіштовхується з проблемами інституційної неузгодженості, слабкого ринку інновацій, низької довіри між акторами та обмеженого фінансування. В умовах війни особливо важливо вибудовувати власну модель інноваційного лідерства, що ґрунтується на людському капіталі, цифровій інфраструктурі, регіональній кластеризації та відкритих партнерствах.

Отже, інноваційне лідерство у світовій економіці – це результат не лише наукових досягнень, а й інституційної якості, стратегічного бачення, культури співпраці та спроможності до адаптації. Лідерство в інноваціях – це, передусім, культурна установка: вміння слухати інших, об'єднувати ресурси і брати на себе відповідальність за майбутнє. Саме такі риси сьогодні потрібні Україні, яка, попри виклики війни, має потужне ядро креативного людського капіталу й приклади ефективного регіонального самоствердження. Для України актуальним є формування власної моделі інноваційного лідерства – на перетині глобального досвіду та локальних переваг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Adner R. Match Your Innovation Strategy to Your Innovation Ecosystem. *Harvard Business Review*. 2006. URL : <https://hbr.org/2006/04/match-your-innovation-strategy-to-your-innovation-ecosystem> (дата звернення: 04.04.2025).
2. Mazzucato M. Mission-oriented innovation policies: challenges and opportunities. *Industrial and Corporate Change*, Vol. 27, Issue 5, 2018. P. 803–815.
3. Lundvall B.-Å. National Systems of Innovation: Toward a Theory of Innovation and Interactive Learning. Anthem Press, 2010. 404 p.
4. Карпенко А. В. Развитие интеллектуальных активів людського потенціалу: теорія та практика: монографія. Запоріжжя: ФОП В. В. Мокшанов, 2018. 510 с.
5. Карпенко А. В., Карпенко Н. М. Механізм управління розвитком кластерів в Україні як особливою формою бізнес-спільнот. *Економіка і організація управління*: збірник наукових праць. 2023. № 2 (50). С. 61–75.